Eduskunnan lakivaliokunta

HE 13/2022 vp

Kirjalliset vastaukset

Lakivaliokunta on pyytänyt kirjallista vastausta valiokunnan kuulemisessa 18.3.2022 esitettyihin kysymyksiin. Suullisten vastausteni täydennykseksi esitän seuraavaa.

Törkeän raiskauksen kvalifiointiperusteet. Tulisiko niitä tarkistaa? Miten?

Jos perusmuotoisen raiskauksen vähimmäisrangaistukseksi säädetään yksi vuosi vankeutta ja samalla halutaan lisätä ehdottoman vankeuden käyttöä teoissa, jotka nykyään tulevat rangaistuiksi väkivallan tai väkivallalla uhkaamisen takia, olisi perusteltua lieventää törkeän tekomuodon kvalifiointiperusteita. Pidän harkitsemisen arvoisena, että esityksen RL 20 luvun 2 §:n 1 momentin 1) kohdasta poistetaan sana vakavaa (väkivaltaa), 3) kohdasta sana erityisen ja 4) kohdasta sana erityisen. Ehdottamani sääntely siirtäisi nykyisin perusmuotoisina rangaistavia tekoja törkeiksi. Muutos olisi kuitenkin perusteltu, koska perusmuotoisen raiskauksen soveltamisala laajenee merkittävästi, kun sääntelyn lähtökohdaksi tulee seksuaalista itsemääräämisoikeutta korostava vapaaehtoisuuden periaate.

Rangaistuskäytännön ohjaaminen lakivaliokunnan mietinnössä.

Tältä osin viittaan 18.3.2022 päivättyyn aiempaan lausumaani. Lisäksi valiokunta voisi todeta rangaistuksen määräämisen yleisperiaatteet: teon vahingollisuuden, vaarallisuuden, teon vaikuttimen ja muun syyllisyyden (RL 6:4). Näistä rangaistuksen mittaamisen yleisperiaatteista saa tukea lausumalle, että voidaan pitää ongelmallisena tilannetta, jossa rangaistus mitataan noin puolessa raiskaustapauksista noin 1,5 kuukauden mittaisena vankeutena ja vankeusrangaistus määrätään samalla ehdolliseksi.

Nimikkeet. Ovatko ne asianmukaiset? Tältä osin kysymys mm. sanoista ”kajoaminen”, ”hyväksikäyttö”, ”seksuaalipalvelujen ostaminen nuorelta”.

Pidän esitettyjä rikosnimikkeitä hyvin harkittuina. Erityisen hyvää on se, että sana ”hyväksikäyttö” on muutettu kajoamiseksi. Jos kajoamista ei haluta käyttää, kajoamisen vaihtoehdoksi olisi voinut harkita ”lasta vahingoittava seksuaalinen teko”. Tämä nimike korostaisi sitä, että lapsiin kohdistuvissa rikoksissa rangaistavuuden rationa on teon vahingollisuus lapselle. Olen edelleen sitä mieltä, että hyväksikäytön tunnusmerkistön tulisi olla vaihtoehto vain lapsen raiskaukselle, koska nyt esitetään kajoamisesta (RL 20:14) ja hyväksikäytöstä (RL 20:16) samaa rangaistusasteikkoa. Jos asteikko on sama, kuinka tekojen moitittavuus olisi erilainen?

Korvauksen tarjoamisesta nuoreen kohdistuvasta seksuaalisesta teosta, asteikon asianmukaisuus?

Asteikko olisi sama kuin nykyisessä RL 20 luvun 8a §:ssä (seksuaalipalvelujen ostaminen nuorelta). En näe syytä rangaistusasteikon kiristämiseen tai lieventämiseen. Esitetty rangaistusasteikko on hyvin suhteessa esitettyihin RL 20 luvun 19:ään, 21 §:ään ja 22 §:ään.

Raiskauksen (1 §) rangaistusasteikosta pyydettiin kommentit myös kirjallisesti.

Tältä osin viittaan 18.3.2022 esittämääni kirjalliseen lausuntoon.

Onko nuorten keskinäisiä suhteita koskeva sääntely esityksessä asianmukainen?

Sääntely ei muuttuisi nykyisestä. Pidän oikeustilan sälyttämistä ennallaan perusteltuna. Varaventtiilinä kohtuuttomuuksien ehkäisemiseksi toimii muun muassa esitetty RL 20 luvun 16 §.

Sukupuoliyhteyden määritelmä ja se, että henkilö/lapsi saadaan verkon välityksellä penetroimaan itseään.

Sääntely voisi koskea muutakin kuin etäyhteydellä toteutettavia tekoja. Sukupuoliyhteydeksi määriteltäisiin myös se, että toinen saadaan tunkeutumaan omaan sukupuolielimeensä tai peräaukkoonsa. Säännös ei tosin tällöin olisi täysin sukupuolineutraali.

Raiskauksen (1 §) ja seksuaalisen hyväksikäytön (5 §) suhde. Onko se selkeä? Asia liittyy mm. haavoittuvassa asemassa oleviin uhreihin, esim. laitoksessa oleviin vammaisiin. Pitäisikö haavoittuva asema lisätä 1 §:ään (raiskaus) tilanteeksi, jolloin osallistumista ei voi pitää vapaaehtoisena?

Pidän esitettyä sääntelyä perusteltuna, pykäläkohtaisissa perusteluissa eitetyillä argumenteilla. Esitetty RL 20 luvun 1 §:n 2 momentin 3) kohta kattaa hyvin tilanteet, joissa uhrina on haavoittuvassa asemassa oleva uhri ja jotka on perusteltua määritellä raiskaukseksi.

Kommentit lakialoitteesta LA 51/2020 vp (sukupuoliyhteys eläimen kanssa)

Suullisessa vastauksessa pidin lakialoitteessa esitettyä sääntelyä mahdollisena. Jos halutaan korostaa eläimen itseisarvon suojelua, joka on nykyisen eläinoikeusideologian johtoajatus, on perusteltua säätää tämän laatuinen eläimen väärinkäyttö rangaistavaksi. Lakialoitteen perusteluihin on helppo yhtyä. Esitän nimikkeeksi kuitenkin ”eläintä loukkaava seksuaalinen teko”. Vierastan sanaa ”sukupuoliyhteys” silloin, kun kohteena on eläin. Säästäisin sukupuoliyhteyden ihmisten välisiin kontakteihin, koska eläimiin kohdistuvissa teoissa puuttuu ihmisten välisiin seksisuhteisiin olennaisesti liittyvä vuorovaikutus. Voisiko teon määritellä näin: tunkeutuu sukupuolielimellä eläimeen tai on siihen verrattavassa seksuaalisessa kanssakäymisessä eläimen kanssa.

Matti Tolvanen

OTT, rikos- ja prosessioikeuden professori

Itä-Suomen yliopisto

Oikeustieteiden laitos

matti.tolvanen@uef.fi

P. 050 550 8092